

راه آفتاب

می‌فرمود: «خاموشی را پیشه خود سازید و از جدال و نزاع بیهوده دوری کنید که سودی ندارد.»
شیخ مفید، الاختصاص، ص ۲۴۷.

همراه مثبت ، همراه منفی

روح الله حبیبان

شناسنامه: حبیبیان، روح‌الله، ۱۳۵۹. عنوان و نام پدیدآور: همراه مثبت، همراه منفی / روح‌الله حبیبیان؛ تهیه: معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی آستان قدس رضوی. مشخصات اثر: مشهد، انتشارات قدس رضوی، ۱۳۹۲. فروست: رهنما ۱۰۷. شابک: ۵-۱۴۸-۲۹۹-۶۰۰-۹۷۸. وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا. یادداشت: کتابنامه. موضوع: مسائل مستحدثه- تلفن همراه- جنبه‌های مذهبی. شناسه افزوده: آستان قدس رضوی، معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی. شماره کتابشناسی ملی: ۳۳۵۹۴۲۷.

۱۰۷

نام اثر: همراه مثبت، همراه منفی

نویسنده: روح‌الله حبیبیان

تهیه: اداره پاسخ‌گویی به سؤالات دینی آستان قدس رضوی

تولید: اداره تولیدات فرهنگی آستان قدس رضوی

چاپ پنجم: ۱۳۹۸ شماره‌گان: ۱۰۰۰ نسخه قیمت: ۱۰۰۰۰۰ ریال

ناشر: انتشارات قدس رضوی شابک: ۵-۱۴۸-۲۹۹-۶۰۰-۹۷۸

به‌کوشش: محمدحسین پورامینی

ویراستار: سیدحمید حیدری‌ثانی

مدیر هنری: مریم سادات منصور

نشانی: مشهد، حرم مطهر، صحن جامع رضوی، ضلع غربی، بین باب‌الهادی علیه السلام و صحن غدیر، مدیریت فرهنگی. صندوق پستی: ۳۵۱-۹۱۷۳۵. تلفن: ۰۵۱-۳۲۰۰۲۵۶۷. سامانه پیامکی دریافت پیشنهادها و انتقادات: ۳۰۰۰۸۰۲۲۲۲

فهرست

۹	درآمد
۱۱	فصل اول: تلفن همراه؛ بایدها و نبایدها
۱۳	۱. نگاه کلی شریعت به ابزارهای نو
۱۵	۲. تلفن همراه و مشکلات احتمالی
۱۹	۳. تهمت و غیبت و افشای اسرار
۲۱	۴. پیامک، دنیای انگشتان متحرک
۲۳	۵. هتک حرمت و آبروی مؤمن با ۱۲ تومان ناقابل
۲۵	۶. پس جک بی جک؟!
۲۵	۷. پیامک سرکاری
۲۷	۸. دروازه بی نگهبان
۲۹	۹. از بتهوون تا پلنگ صورتی!
۳۱	۱۰. ویروس‌های صوتی
۳۳	فصل دوم: سؤال‌های رایج درباره تلفن همراه
۳۵	۱. شارژ کردن تلفن با برق مکان‌های عمومی
۳۶	۲. نجس شدن گوشی و گرفتاری‌های آن
۳۹	۳. آیا تلفن همراه نجس شده را می‌توان به دیگری فروخت؟

۴۰	۴. پرداخت خمس تلفن همراه و سیم کارت
۴۱	۵. قرآن خواندن از روی تلفن همراه
۴۲	۶. تعویض مکرر تلفن همراه
۴۳	۷. حکم بازی‌های تلفن همراه
۴۵	۸. تلفن همراه، مزاحم حضور قلب در نماز

همراه مثبت ، همراه منفی

? دریچه

- چگونه می‌توانیم حکم شرعی ابزارها و اختراعاتی جدید را به دست آوریم؟
۱. آیا انتشار و پخش برخی کلیپ‌ها و عکس‌ها هم مصداق تهمت یا غیبت است؟
 ۲. آیا زیاد پیامک‌زدن، اسراف‌کاری است؟
 ۳. حکم شرعی جک‌ها و لطیفه‌های پیامکی چیست؟
 ۴. اگر گوشی تلفن همراهمان نجس شود، چگونه تطهیرش کنیم؟
 ۵. آیا بین نماز می‌توانیم گوشی را از زمین برداریم و خاموشش کنیم؟
 ۶. آیا به گوشی‌های گران‌قیمت، خمس تعلق می‌گیرد؟
 ۷. شارژ کردن تلفن همراه با برق مکان‌های عمومی چه حکمی دارد؟

درآمد

خدا رحمت کند مرحوم صابری فومنی، همان گل‌آقای معروف را. حدود ده‌پانزده سال پیش که تازه تلفن همراه به‌عنوان تکنولوژی مدرن و البته نماد دارندگی و برازندگی وارد ایران شده بود و جز خواص، کسی از آن بهره‌مند نبود، مجلهٔ *گل‌آقا* کاریکاتوری کشید به این مضمون: چوپانی روستایی از وسط بیابان با تلفن همراهش مشغول گفت‌وگو با کدخدای محل بود. او می‌گفت: «الو کدخدا، بُز مش مراد مریض، علف نمی‌خور.» در آن سال‌ها کسی فکر نمی‌کرد کمتر از یک دههٔ بعد، همان کاریکاتور، واقعیت یابد و تلفن‌همراه‌داشتن، از اوج منزلت و کلاس اجتماعی به‌شدت سقوط کند و چوپان که سهل است، کودکان پیش‌دبستانی هم اگر سرویس مهدکودکشان قدری دیر کند، به راننده پیامک بدهند: «کجایی؟!»

به‌هرحال چه بخواهیم و چه نخواهیم، تلفن همراه امروزه جزئی جدانشدنی از زندگی ما شده و در بخش‌های مختلف زندگی همهٔ ما، جایی پیدا کرده است. طبیعی است که وقتی چنین ابزاری با همهٔ شاخ و برگ‌های فراوانش در زندگی ما نفوذ پیدا می‌کند، سؤالاتمان دربارهٔ

مسائل شرعی آن هم افزایش می‌یابد و باید به دنبال یافتن حکم شریعت در خصوص این وسیلهٔ دنیای مدرن باشیم؛ زیرا ناآگاهی از این احکام، ممکن است ما را در استفاده از این ابزار مفید، به خطا و گناه دچار کند. در این اثر، بر آنیم که ابعاد گوناگون موضوعات شرعی را در خصوص تلفن همراه بررسی کنیم. آنچه در ادامه می‌آوریم، بیان کلیات مسائل تلفن همراه است. در نتیجه برای یافتن تکلیف دقیق فقهی خود در جزئیات مسائل مطرح شده، باید به منابع معتبر مرجع تقلید خود حتماً مراجعه کنید.

تلفن همراه؛ بایدها و نبایدها

فصل اول

۱. نگاه کلی شریعت به ابزارهای نو

اولین سؤالی که مطرح می‌شود، این است که از نگاه اسلام، استفاده از تلفن همراه شرعاً درست است یا خیر. روشن است ابزاری مانند تلفن همراه که فقط چند دهه از عمر آن می‌گذرد یا ابزارهای مشابه که از اختراع آن‌ها صد سال هم نمی‌گذرد، در صدر اسلام وجود نداشته‌اند تا پیامبر و ائمه علیهم‌السلام حکم حلال بودن یا حرام بودن آن‌ها را بیان کرده باشند. اما در اسلام که دینی ابدی است، راهکارهای روشنی وجود دارد برای درک حکم شرعی همهٔ موضوعات؛ حتی موضوعاتی که در آینده پیش می‌آید. اگر این راهکارها را به‌درستی بشناسیم، می‌توانیم حکم شرعی استفاده از ابزارهایی نظیر تلفن همراه را دریابیم.

پنجره

در اسلام قاعده‌ای کلی وجود دارد به‌نام قاعدهٔ «أَصَالَةُ الْحَلِيَّةِ». براساس این قاعده، تازمانی که در شرع، دلیلی بر حرمت عملی وجود نداشته باشد، انجام‌دادن آن عمل، حلال و جایز است؛ یعنی اصل اولیه دربارهٔ هر عملی حلیت است؛ مگر خلاف آن

ثابت شود.^۱

البته روشن است که تشخیص این مسئله بر عهده کارشناسان فقه یعنی فقها و مراجع معظم تقلید است. در نتیجه درباره بسیاری از اکتشافات و اختراعات و...، وقتی فقهی دلیلی عقلی یا نقلی بر حرمت استفاده از آن ابزار نیافت، فتوا می‌دهد که استفاده از آن ابزار فی‌نفسه حلال است؛ یعنی تازمانی که حرام دیگری در ضمن آن واقع نشود، استفاده از آن به‌خودی‌خود مشکلی ندارد.

براین اساس، استفاده از تلفن همراه به‌عنوان وسیله‌ای ارتباطی نیز جزء همین مقوله بوده و اصل استفاده از آن به‌خودی‌خود حلال است. مهم، توجه به ریزه‌کاری‌های آن است تا به حرام آلوده نشویم.

« خلاصه

در شریعت اسلام هیچ موضوعی بدون حکم شرعی نیست؛ در نتیجه همه اختراعاتها و نوآوری‌ها نیز حکم شرعی دارد. اما دستیابی به حکم شرعی استفاده از ابزارهای جدید، نیازمند تشخیص کارشناسان این حوزه یعنی مراجع تقلید است. ایشان از طریق مبانی کلی دینی و همچنین دیدگاه عقل، حکم شرعی این مسائل و موضوعات جدید را کشف

۱. روح‌الله خمینی، القواعد الفقهية و الاجتهاد و التقليد، ج ۱، قم: اسماعیلیان، ص ۳۵۲.

و استنباط می‌کنند. اصل اولیه در همهٔ این موضوعات جدید مانند استفاده از تلفن همراه، حلال بودن استفاده است؛ مگر اینکه دلیلی بر حرمت وجود داشته باشد.

۲. تلفن همراه و مشکلات احتمالی

مشکلاتی شرعی که ممکن است در زمینهٔ تلفن همراه وجود داشته باشد، از جنبه‌های مختلف کارایی این وسیله ناشی می‌شود. از آنجاکه تلفن همراه امروزه وسیله‌ای فقط برای تماس تلفنی نیست و معمولاً ده‌ها قابلیت جانبی در این وسیله وجود دارد، هر تلفن همراهی به منبعی انبوه از فایل‌های تصویری و صوتی و متنی تبدیل شده است. همین محتویات ممکن است گه‌گاه مشکلاتی را به دنبال داشته باشد. همچنین ممکن است فارغ از کم و کیف این محتویات، نحوهٔ استفادهٔ ما از تلفن همراه در همان تماس‌های سادهٔ تلفنی، در زمرهٔ رفتارهای حرام قرار بگیرد. پس باید این مسائل را به‌دقت بررسی کنیم.

محتویات تلفن همراه از چه نظر ممکن است مشکلات شرعی به دنبال داشته باشد؟

الف. تحریک شهوانی و اشاعهٔ فحشا

مشکل اولی که ممکن است گریبان‌گیر همراه‌داران شود، وجود محتویاتی است که مصداق فحشاست. حتماً می‌دانید که بسیاری از

عکس‌ها و فیلم‌ها از مصادیق فحشاست و مشتمل بر صحنه‌های دور از شئون اخلاقی و اسلامی. همچنین برخی آهنگ‌ها مصداق غنا و لهو و لعب محسوب می‌شود. در نتیجه دیدن این فیلم‌ها و تصاویر و شنیدن این آهنگ‌ها، به دلیل تحریک شهوانی و مفساد دیگری که به دنبال دارد، حرام است و آثار روحی بسیار بدی در انسان می‌گذارد. حتی قرارداد این فایل‌ها در اختیار دیگران و انتقال آن‌ها نیز مصداق اشاعه فحشا و حرام است.

پنجره

روشن است که بسیاری اوقات، واقعی یا غیرواقعی بودن تصاویر و فیلم‌ها یا رایج بودن برخی آهنگ‌ها و مشهور بودن خوانندگان، در از بین رفتن حرمت آن‌ها تأثیری ندارد؛ پس با بهانه‌های واهی، خود را به این گناه آلوده نکنیم.^۱

گفتنی است از نظر فقه اسلامی، قرارداد خود در موضع تهمت، شرعاً جایز نیست؛ چنان‌که در روایات آمده است: «هرکس خود را در جایگاه تهمت قرار دهد، نباید کسی غیر از خود را ملامت کند».^۲ بر این اساس صرف بودن برخی از این فایل‌ها و تصاویر نامناسب در گوشی تلفن

۱. نک: رضا مختاری و محسن صادقی، غنا و موسیقی، ج ۳، قم: بوستان کتاب، ۱۴۱۹، ص ۲۱۳۰.

۲. حر عاملی، وسائل الشیعه، قم: آل‌البیت، ۱۴۰۹، ج ۱۲، ص ۳۷.

همراه، حتی بدون استفاده و انتقال آن به دیگران نیز خالی از اشکال نیست؛ زیرا ممکن است موجب بدبینی دیگران به ما شود.

ب. خنده‌های آتشین

خطر دومی که در خصوص محتویات و نحوه استفاده از تلفن همراه، ما را تهدید می‌کند، محتویاتی است که دربردارنده اهانت و تمسخر به دیگران است؛ چه فردی خاص و چه قومی که رعایت احترامشان واجب است. هر نوع استفاده از محتویاتی که موجب آزار و اذیت مسلمانی شده یا اهانت به او محسوب شود، حرام است. با این توضیح، روشن است که بسیاری از تصاویر و کلیپ‌هایی که در خصوص برخی اشخاص یا اقوام دست به دست می‌گردد و حاوی تمسخر و تحقیر این اشخاص یا اقوام است، مصداق روشنی از اهانت و اذیت مؤمنان بوده و حرام است. در نتیجه خنده‌دار بودن فیلم یا عکسی، دلیلی برای مشاهده و انتقال و انتشار آن نیست؛ زیرا ممکن است روی دیگر سکه این خنده‌های دنیایی، آتش جهنم باشد.

۳. تهمت و غیبت و افشای اسرار

مشکل فراگیر دیگر در این خصوص، مسائلی است که مصداق تهمت یا غیبت یا کشف اسرار فرد مؤمن محسوب می‌شود. مثلاً گاهی دیده شده است گروهی فیلم یا عکسی جعلی را از شخصیتی سیاسی یا هنری درست می‌کنند و با این کار، خطایی را به او نسبت می‌دهند. یا اینکه

واقعاً این فرد در جایی اشتباهی کرده است؛ ولی مخفی و غیرعلنی بوده است؛ اما عده‌ای، مغرضانه از این اشتباه، فیلم یا عکس می‌گیرند یا فایل صوتی گفت‌وگوی مخفی دیگران را منتشر می‌سازند. معلوم است پخش این کلیپ‌ها و فایل‌های صوتی، مصداق تهمت یا غیبت است.

همچنین پخش تصاویر یا فایل‌هایی که دربارهٔ روابط خصوصی زندگی افراد است و آن‌ها به انتشار آن در جامعه راضی نیستند نیز حرام است؛ زیرا موجب افشای سرّ مؤمن یا آزار و اذیت اوست.

نکتهٔ مهمی که در خصوص همهٔ این فایل‌های صوتی و تصویری نباید فراموش کنیم، این است که زشتی و حرمت انتشار این غیبت‌ها و تهمت‌های تصویری، از به‌زبان آوردن آن‌ها به مراتب بیشتر است؛ زیرا سرعت انتقال این فایل‌ها از طریق ابزارهای رسانه‌ای، موجب گستردگی هتک حرمت و عمق بیشتر اهانت و بازی با آبروی دیگران می‌شود و ممکن است امکان رضایت‌گرفتن و حل مشکل، دیگر وجود نداشته باشد.

« خلاصه

استفاده از محتویات گوناگون در گوشی‌های تلفن همراه، از جهات مختلف ممکن است مشکل شرعی داشته باشد؛ مانند استفاده از تصاویر و فیلم‌های مبتذل و مستهجن یا فیلم‌ها و صداهای مشتمل بر غنا و موسیقی مطرب. همچنین است

مجموعه فایل‌هایی که به‌نوعی بیانگر عیب مخفی فرد مؤمنی است و مصداق غیبت او یا کشف اسرار او محسوب می‌شود و نیز هرگونه مطلبی که به اذیت و آزار مؤمنان بینجامد.

۴. پیامک، دنیای انگستان متحرک

چنان‌که می‌دانید، قابلیت فرستادن پیامک، امروزه در همهٔ تلفن‌های همراه وجود دارد. این ابزار ساده و ارزان که امروزه پای ثابت هر مجله و وبلاگ و سایتی شده است، در کنار فوایدی که دارد، ممکن است ما را به گناهی بزرگ هم آلوده کند و مشکلات شرعی مختلفی را به‌دنبال داشته باشد.

یکی از مشکلات مهم و شایع پیام‌های کوتاه، واردکردن انسان در حریم اسراف است که از گناهان کبیره محسوب می‌شود. حتماً شما هم افرادی را می‌شناسید که هزینهٔ پیام‌های کوتاه‌شان چند برابر هزینهٔ مکالمهٔ تلفن همراهشان است. به‌نظر شما چند درصد پیام‌های ارسالی این افراد، ضروری یا مفید بوده است؟

از طرف دیگر، وقتی امام‌صادق علیه‌السلام دورریختن ته‌ماندهٔ آب یا غذا را مصداق اسراف معرفی می‌کند،^۱ حساب این‌همه عمر و پول و... که به پای پیامک ریخته می‌شود، روشن است.

۱. محمد محمدی ری‌شهری، میزان الحکمه، تهران: دارالحدیث، ج ۵، ص ۲۴۶۳.

۵. هتک حرمت و آبروی مؤمن با ۱۲ تومان ناقابل

مشکل دوم پیامک که اصلی‌ترین مشکل این ابزار است، همان مشکل جدی فیلم‌ها و عکس‌هاست که گفتیم. در واقع بسیاری از پیامک‌ها مصداق افشای اسرار افراد یا غیبت و تهمت و... است. این عمل مصداق آزار و اذیت مسلمان یا ریختن آبروی اوست؛ به‌خصوص که در اینجا، دروغ و شایعه هم بازار داغی دارد و فردی، نادانسته واسطه انتشار دروغ یا شایعه‌ای به هزاران نفر شده یا ندانسته موجب ترویج خرافات یا بدعت‌های نادرست می‌شود.

پنجره

وقتی در روایات ما حرمت و آبروی مؤمن از حرمت کعبه مهم‌تر دانسته می‌شود،^۱ باید خیلی حواسمان جمع باشد که با پیامکی ده دوازده تومانی، این بنای محترم‌تر از کعبه را ویران نکنیم و دنیا و آخرت خودمان را نیز مفت، بر باد ندهیم.

با این بیان، حکایت جک‌ها و لطیفه‌های گوناگون که در خصوص اقوام مختلف کشور ساخته و فرستاده می‌شود، روشن است. این جک‌ها که موجب ناراحتی گروهی بزرگ از مؤمنان می‌شود، چه‌بسا گناهی بیشتر داشته باشد؛ زیرا موجب آزار و اذیت هزاران نفر و تمسخر و توهین به

۱. مجلسی، بحار الانوار، ج ۶۴ بیروت: الوفاء، ۱۴۰۴، ص ۷۱.

آنان می‌شود.

۶. پس جک بی‌جک؟!

شاید بگویید با وجود این، باید دور هرگونه پیامک خنده‌دار و جک را خط بکشیم و پیامک را در همان تبریک و تسلیت محدود کنیم. در پاسخ می‌گوییم اولاً چه کسی گفته است پیامک‌های شاد و طنز منحصر است در تمسخر افراد و اقوام کشور؟ کم نیستند سایت‌های تفریحی مناسب که صدها لطیفه و جک زیبا را در اختیار مخاطبان قرار می‌دهند بدون اینکه در متن این لطیفه‌ها، اهانتی به قوم خاصی باشد یا عبارت زشت و ناروایی گفته شود.

ثانیاً بر فرض هم که بخواهیم لطیفه‌ای از سادگی یا بلاهت فردی بگوییم، چه اصراری وجود دارد که آن فرد را جزو قومی خاص بدانیم؟ وقتی می‌توانیم جک را به فرد مجهولی مانند «حیف‌نون» نسبت دهیم یا از عناوین «یارو» یا «یه کافر» و... استفاده کنیم، چرا هم‌وطنِ مسلمان خود را...؟

۷. پیامک سرکاری

اشکال دیگر، پیامک‌های معروف به «سرکاری» است. این پیامک‌ها همان‌طور که از اسمشان پیداست، هدفی جز سرکار گذاشتن مخاطب ندارند.

بخشی از این هدف نادرست با فرستادن پیامک‌های دروغ حاصل می‌شود

که طرف مقابل را برای مدتی گرفتار خوش حالی کاذب یا ناراحتی دروغین می‌کند. مثلاً به شوخی به فردی پیامک می‌زنند و می‌گویند: «در قرعه‌کشی بانک برنده شده‌اید» یا خبر فوت یکی از عزیزانش را به او می‌دهند. همه این‌ها اگر باعث شود او چیزی غیرواقعی را باور کند، مصداق روشنی از دروغ است که کلید همه گناهان محسوب می‌شود. نباید فراموش کنیم که در روایات، به شدت از هر نوع دروغی پرهیز داده‌اند؛ چه دروغ جدی و چه شوخی.^۱

نوع دوم این پیامک‌های سرکاری، پیامک‌های بدهنگام است؛ مثل پیامک‌های مردم‌آزاری مخصوص نیمه‌شب. ساعت دو نصفه‌شب مخاطب بیچاره با صدای زنگ پیامک از خواب می‌پرد و می‌بیند رفیقش پیامک زده است: «فلانی، یه سؤال مهم برام پیش اومد؛ نتونستم صبر کنم. البته الان بد وقتیه. باشه همون فردا صبح ازت می‌پرسم! خداحافظ» این دست شوخی‌ها که همیشه خوشمزه نیست، گاهی موجب ناراحتی و آزار دیگران می‌شود و مشکلاتی شرعی به همراه دارد. فراموش نکنید رسول خدا ﷺ می‌فرماید:

مسلمان کسی است که مسلمانان دیگر از دست و زبان او در امان باشند.^۲

۱. همان، ج ۶۹ ص ۲۶۲.

۲. همان، ج ۶۴ ص ۶۰.

استفاده نادرست از پیامک، ما را به حرام می‌اندازد: ارسال پیامک مشتمل بر غیبت و تهمت و دروغ و افشای اسرار دیگران یا تحقیر و توهین و اذیت آن‌ها یا...

۸. دروازه بی‌نگهبان

مسئله سوم درباره تلفن‌های همراه، آهنگ‌های انتخابی برای زنگ آن‌هاست. چنان‌که می‌دانید، به‌لطف فناوری‌های جدید، هر آهنگی در کمترین زمان و به ساده‌ترین شکل در دسترس است. کافی است بگویید آهنگ درخواستی شما چیست؛ هرچه باشد، در کوتاه‌ترین زمان ممکن، می‌توانید آن را دریافت کنید و بشنوید. امروزه هر تلفن همراهی می‌تواند انباری از انواع آهنگ‌ها و فایل‌های صوتی باشد. نتیجه این شده است که دیگر حتی کارگران ساختمانی هم هنگام کار، برای خودشان «دایه دایه وقت جنگه» نمی‌خوانند؛ بلکه انواع آهنگ‌ها را از گوشی‌شان گوش می‌دهند.

خدا به داد کسانی برسد که هرچه به دستشان می‌رسد، گوش می‌کنند و فیلتری برای گوششان که دروازه روحشان است، ندارند. گاهی اوقات بد نیست این آیه را پس‌زمینه تلفن همراهمان کنیم:

﴿إِنَّ السَّمْعَ وَ الْبَصَرَ وَ الْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا﴾

همانا گوش و چشم و قلب، درباره همه این‌ها روزی بازخواست می‌شوی.

۹. از بتهوون تا پلنگ صورتی!

آهنگ‌های انتخابی افراد برای زنگ تلفن همراهشان، از تواسیح و اذان و مداحی شروع می‌شود تا ترانه‌های لب حوضی و کلاسیک و پاپ و راک و حتی صدای حیوانات مختلف و... . این آهنگ‌ها و صداهای گوناگون، پیش از هرچیز، به‌نوعی معرف شخصیت و روحیات افراد است.

آهنگ تلفن همراه ممکن است مشکل شرعی داشته باشد. انتخاب صدای بسیار بلند برای زنگ تلفن همراه، یا از مشکل دستگاه شنوایی فرد ناشی می‌شود یا از فرهنگ ضعیف اجتماعی‌اش و بی‌احترامی‌اش به آرامش صوتی جامعه و سلامت روح و روان دیگران. گاهی صدای زنگ تلفن همراه افراد به‌حدی بلند است که تا چند متری، دیگران را به‌شدت می‌آزارد یا موجب هول و هراس ناگهانی شنوندگان می‌شود؛ مانند صدای نعره حیوانات یا جیغ. این‌گونه رفتارها که به آزار دیگران منجر می‌شود، یقیناً حرام است.

۱۰. ویروس‌های صوتی

مشکل اصلی زنگ تلفن همراه به انتخاب نوع آهنگ‌ها برمی‌گردد. هر آهنگی، چه با کلام باشد و چه بی‌کلام، از سه حال خارج نیست: یا یقیناً مصداق موسیقی لهنوی و غنایی و حرام است، یا یقیناً مصداق موسیقی مشروع و حلال است، یا در زمره موسیقی‌های مشکوک به حساب می‌آید.

پنجره

وقتی آهنگی را برای زنگ تلفن همراهمان انتخاب می‌کنیم، خواسته یا ناخواسته خود و دیگران را در معرض شنیدن آن قرار می‌دهیم. انتخاب موسیقی‌های حرام برای زنگ تلفن همراه و شنیدن حتی چند ثانیه‌ای آن، جایز نیست و نباید خود و دیگران را به این ویروس‌های صوتی آلوده کنیم.

به‌علاوه، حتی درباره موسیقی‌های مشکوک که دقیقاً نمی‌دانیم جزء موسیقی‌های حلال است یا حرام، باید به نظر دقیق مرجع تقلید خود عمل کنیم؛ زیرا دیدگاه‌های مراجع بزرگوار در خصوص جواز یا حرمت شنیدن انواع آهنگ‌ها، به‌خصوص آهنگ‌های مشکوک، متفاوت است. برخی از این بزرگواران احتیاط فراوانی در این زمینه می‌کنند. در نتیجه

هم باید تکلیف خودمان را درباره شنیدن این آهنگ‌ها بدانیم و هم حال دیگر افراد پیرامون خودمان را مراعات کنیم؛ زیرا ممکن است آهنگی از نظر مرجع ما حرام نباشد؛ اما در اطراف ما کسانی باشند که در این خصوص به رعایت احتیاط موظف باشند. بی‌توجهی ما به این مسئله ممکن است موجب اذیت و ناراحتی آن‌ها شود.

« خلاصه

آهنگ‌های مختلفی را که در تلفن‌های همراه ذخیره و برای زنگ تلفن استفاده می‌کنیم، باید کاملاً حساب‌شده انتخاب کنیم؛ زیرا شنیدن غنا و موسیقی حرام، حتی برای چند ثانیه نیز حرام است. به‌علاوه در انتخاب نوع زنگ و حجم صدای آن نیز باید از کاری که موجب آزار اطرافیان می‌شود، بپرهیزیم.

سؤال‌های رایج دربارهٔ تلفن همراه

فصل دوم

در فصل اول کوشیدیم برخی مسائل شرعی مربوط به استفاده از تلفن همراه و محتویات آن را مطرح کنیم. در این فصل، برخی سؤالات رایج در این زمینه را بررسی می‌کنیم.

۱. شارژ کردن تلفن با برق مکان‌های عمومی

– آیا استفاده از برق مسجد یا سایر مکان‌های عمومی برای شارژ کردن گوشی جایز است؟

در این زمینه نمی‌توانیم پاسخی قطعی بدهیم؛ زیرا حکم مکان‌های مختلف متفاوت است. در خصوص مساجد و حسینیه‌ها و مانند آن، مسئله از دو حال خارج نیست: اگر در وقف‌نامهٔ مکانی، امکانات و دیگر لوازم مسجد، مختص نمازگزاران و برای عبادت و برگزاری مراسم مذهبی در نظر گرفته شده است، استفاده از برق و سایر امکانات مسجد برای کار شخصی، اشکال دارد؛ چنان‌که برخی از مراجع هر نوع استفادهٔ شخصی را از امکانات مسجد یا استفاده‌هایی که به‌خلاف جهت در نظر گرفته شده برای آن وقف است، جایز ندانسته‌اند.^۱

۱. سیدعلی خامنه‌ای، *اجوبه الاستفتائات*، سؤال ۲۰۴۹؛ محمدتقی بهجت، *استفتائات*، مسجد، مسئله ۳۳۲.

اما اگر این گونه نبود و وسایل مسجد با پول عمومی مردم تهیه شده بود و هزینه‌های برق و مانند آن هم از کمک‌های مردم تهیه می‌شد و در وقف‌نامه هم استفاده‌های عرفی از این امکانات اجازه داده شده بود، استفاده از برق مسجد آن هم به مقدار شارژ کردن تلفن همراه، از نظر عرف چندان نامتعارف به حساب نمی‌آید و همانند استفاده‌های عادی از آب مسجد برای شست‌وشوی دست و... است که معمولاً مانعی در آن نیست. اما چنان که برخی مراجع فرموده‌اند، در بعضی از این امور مجاز هم لازم است انسان مبلغی را به‌عنوان پول برق و استفاده شخصی از امکانات مسجد، به صندوق مسجد بپردازد.^۱

پنجره

قبل از استفاده از امکانات مسجد و اماکنی مانند آن، باید از متولی آن، کسب تکلیف کنیم تا مدیون بیت‌المال و کسانی نشویم که وقف برای آن‌ها انجام شده است.

۲. نجس شدن گوشی و گرفتاری‌های آن

– اگر گوشی تلفن همراه نجس شد، چه باید بکنیم؟
به‌علت همراه‌بودن همیشگی تلفن همراه با صاحب خود در هر زمان و مکانی، حتی در حمام و دستشویی و رختخواب و بیمارستان و...،

۱. فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۱، ص ۹۶، سؤال ۳۱۶.

بسیاری اوقات پیش می‌آید که تلفن همراه انسان با رطوبت نجس یا عین نجس برخورد می‌کند.

پنجره

تطهیر اشیای نجس واجب نیست و حتی مستحب هم نیست. در نتیجه اگر می‌توانید با کشیدن روکش نایلونی یا ژلاتینی و... از تماس احتمالی دست یا صورت خیس با بدنه تلفن همراه جلوگیری کنید، لازم نیست زحمت تطهیر تلفن همراه را به خود بدهید.

اما اگر چاره‌ای از شست‌وشو ندارید، مهم تطهیر ظاهر و بدنه تلفن همراه است، نه باطن آن. در نتیجه کافی است قاب تلفن همراه را جدا کنید و آن را زیر شیر آب بشوید. در اکثر گوشی‌های جدید، همه اجزای بیرونی تلفن همراه جدا می‌شود و شست‌وشوی آن‌ها ممکن است. اگر صفحه نمایش یا بعضی اجزا امکان تطهیر ندارد و از قاب و روکش و... هم نمی‌توانید استفاده کنید، چاره کار تنها احتیاط و پرهیز از تماس دست و صورت مرطوب با گوشی است. به شکل دیگر امکان تطهیر وجود ندارد. برخی افراد تصور می‌کنند اگر گوشی نجس را در برابر آفتاب بگیرند، پاک می‌شود؛ چون آفتاب از مطهرات است. این طور نیست و به‌خلاف آب، آفتاب فقط پاک‌کننده چیزهایی مانند زمین یا دیوار و مانند

آن است، آن‌هم با شروطی خاص؛ نه اشیای منقول مانند تلفن همراه.

۳. آیا تلفن همراه نجس شده را می‌توان به دیگری فروخت؟

- این سؤال هم سؤال مهمی است و درباره کالاهای بسیاری پیش می‌آید. مثلاً فرد وسیله‌ای دارد که به‌دلیلی نجس شده است؛ مانند تلفن همراه، ساعت مچی، رادیو و... . سؤال این است: اولاً آیا می‌توان با وجود چنین مشکلی آن را به دیگری فروخت؟ ثانیاً آیا اطلاع‌دادن نجاست آن وسیله به مشتری لازم است؟

طبق نظر اکثر مراجع نه‌تنها می‌توان چنین وسیله‌ای را فروخت، بلکه اطلاع‌دادن نجاست آن‌هم ضرورت ندارد؛ مگر اینکه یقین داشته باشیم فرد را نجس می‌کند. در این صورت وضعیت قدری فرق می‌کند. در خصوص کالاهایی که شرط طهارت در استفاده از آن‌ها ضروری است، مثل خوردنی‌ها، لازم است فروشنده به مشتری بگوید که مثلاً این روغن یا این لباس نجس شده است؛ ولی در سایر کالاها لازم نیست.^۱

۱. روح‌الله خمینی، توضیح المسائل، محشی، قم: اسلامی، ۱۴۲۴، مسئله ۲۰۵۶.

۴. پرداخت خمس تلفن همراه و سیم کارت

- آیا به تلفن همراه یا سیم کارت خمس تعلق می‌گیرد؟

پنجره

تلفن همراه یا سیم کارت هیچ فرقی با سایر اموال ندارند و در احکام خمس مثل سایر کالاها هستند. بر همین اساس، اگر تلفن همراهی خریدیم یا سیم‌کارتی گرفتیم که جزء نیازمندی‌هایمان نبود و از آن استفاده نکردیم و به سال خمسی‌مان رسیدیم، باید خمس قیمت آن را پردازیم. در ضمن، اگر سیم‌کارت، هدیه‌ای بود که به همراه سیم‌کارت اصلی به ما داده شده بود، بازهم خمس می‌گیرد.^۱

به‌علاوه، اگر از این تلفن همراه استفاده می‌کنیم، باید به نکته‌ای دقیق توجه کنیم و آن اینکه در اموال مصرفی که خمس به آن تعلق نمی‌گیرد، باید حدود عرفی و اجتماعی و به‌اصطلاح، شأن هر فرد لحاظ شود؛ یعنی اگر جوان بیکاری که به نان شبش محتاج است، با قرض و بدهی، یک‌میلیون تومان برای خرید گوشی با کلاسی هزینه کرد، به‌گونه‌ای که همه از تناسب‌نداشتن آن گوشی گران‌قیمت با حال و روز او تعجب کردند، فراتر از شأن خودش هزینه کرده است و باید خمس

۱. طبق نظر مراجعی که هدیه را هم مشمول خمس می‌دانند.

پول اضافی را بدهد.^۱

خلاصه اینکه باید مواظب برخی چشم‌وهم‌چشمی‌ها و خریدهای بیجا باشیم که گرفتارمان نکند.

۵. قرآن خواندن از روی تلفن همراه

- آیا قرآن موجود در گوشی حکم قرآن معمولی را دارد؟

پنجره

نرم‌افزارهای مختلف مذهبی که آیات قرآن را در خود جای داده است، حکم خود قرآن را ندارد؛ یعنی اولاً هنگام خواندن قرآن از صفحه نمایش گوشی، دست‌زدن به صفحه نمایش حکم دست‌زدن به خط قرآن را ندارد. ثانیاً گوشی حاوی کلام‌الله هم حکم کتاب قرآن را ندارد تا محل قرارگرفتن آن یا همراه‌بردن آن به مکان‌های مختلف، مانند دستشویی، بی‌احترامی به باشد.

به‌علاوه بر فرض افتادن گوشی حاوی نرم‌افزار قرآن و ادعیه در چاه فاضلاب، طبق نظر اکثر مراجع، به درآوردن گوشی یا تخلیه چاه نیازی نیست؛ هرچند بعضی از مراجع در این زمینه احتیاط‌هایی مطرح کرده‌اند.^۲

۱. روح‌الله خمینی، توضیح المسائل، محشی، قم: اسلامی، ۱۴۲۴، مسئله ۱۷۰۲.

۲. <http://www.tabnak.ir/fa/news/142564>

البته اگر نرم‌افزار قرآنی در گوشی در حال اجرا باشد و متن قرآن بر روی صفحه آن نقش بسته باشد، طبق نظر برخی مراجع باید حرمت آن رعایت شود.^۱ در هر حال، قاعده کلی در این مسئله رعایت حرمت قرآن و خودداری از هتک حرمت آن است. پس اگر شکل خواندن قرآن حرام باشد یا مکان و حالت قاری آن بی‌احترامی به قرآن و توهین به آن محسوب شود، تفاوت نمی‌کند که این قرآن از روی کتاب خوانده می‌شود یا از روی نمایشگر تلفن همراه.

۶. تعویض مکرر تلفن همراه

– آیا تبدیل و تعویض مکرر گوشی تلفن همراه شرعاً اشکالی دارد؟
در این مسئله و مانند آن، حکمی کلی وجود دارد که به مصداق عرفی وابسته است. از نظر شرع، هر کاری که اسراف محسوب شود، حرام است؛ حتی اگر هزینه آن، از مال حلال و خمس داده باشد. تعویض تلفن همراه هم از این حکم مستثنا نیست.

اما باید دید این تعویض تا چه حد مصداق اسراف محسوب می‌شود. مسلماً رفتار برخی از افراد که دچار نوعی اعتیاد در خرید جدیدترین مدل‌های بازار هستند، مصداق اسراف است؛ زیرا در اندک‌زمانی، گوشی یک میلیون‌تومانی آن‌ها به نصف قیمت کاهش پیدا می‌کند و در هر نوبت تعویض گوشی تلفن، معمولاً چندصد هزار تومان از جیب مبارک

می‌پردازند.

در مقابل، برخی از تعویض‌ها هم یقیناً اسراف نیست و معقول و متعارف به حساب می‌آید؛ بلکه خودش مصداق کاسبی است و برای خود فرد و اقتصاد جامعه ضرری ندارد. این تعویض‌ها البته منع شرعی هم ندارد. اما اگر شک داریم که این تعویض تلفن همراه مصداق اسراف است یا نه، بهتر است احتیاط کنیم و از کاری که هم به‌نوعی به اقتصاد ملی ضرر می‌زند و هم ترویج مصرف‌گرایی و چشم‌وهم‌چشمی و نیازدگی است، دست برداریم.

۷. حکم بازی‌های تلفن همراه

– آیا در استفاده از بازی‌های تلفن همراه، محدودیتی وجود دارد؟

در این زمینه نیز مانند همهٔ امور دیگر، باید به ضوابط کلی شریعت در امور مختلف توجه کنیم و تفریحی معقول و ساده را با اسراف در وقت و عمر و صدمه‌زدن به بدن و روح و روان یا دیدن و شنیدن تصاویر و آهنگ‌های نامناسب و غیرشرعی، آلوده نکنیم.

مهم‌ترین نکته در خصوص بازی‌های تلفن همراه، دوری از قمار و بازی‌های حرام است. چنان‌که می‌دانید، برخی از بازی‌ها مانند «پاسور» مصداق قمار است؛ یعنی به‌عنوان ابزار قمار مشهور شده است؛ در نتیجه حتی اگر به‌صورت تفریحی و بدون برد و باخت هم از آن‌ها استفاده شود، حرام است.

سؤال مهمی که وجود دارد، این است که آیا این حرمت مخصوص بازی با ابزار عادی آن‌هاست یا شامل استفاده از رایانه یا تلفن همراه هم می‌شود. یعنی آیا بازی پاسور حتی از طریق تلفن همراه هم حکم حرمت دارد یا خیر؟

در این زمینه بین مراجع تقلید اختلاف نظر وجود دارد. برخی از مراجع حرمت بازی با ابزار قمار را شامل همهٔ این نمونه‌ها حتی نسخه‌های رایانه‌ای یا موبایلی می‌دانند؛^۱ اما برخی دیگر از مراجع، بازی‌های مانند پاسور را بدون استفاده از ابزار عادی آن‌ها مانند بازی با کامپیوتر، در صورتی که قمار در میان نباشد و تنها برای سرگرمی باشد، جایز اعلام کرده‌اند.^۲

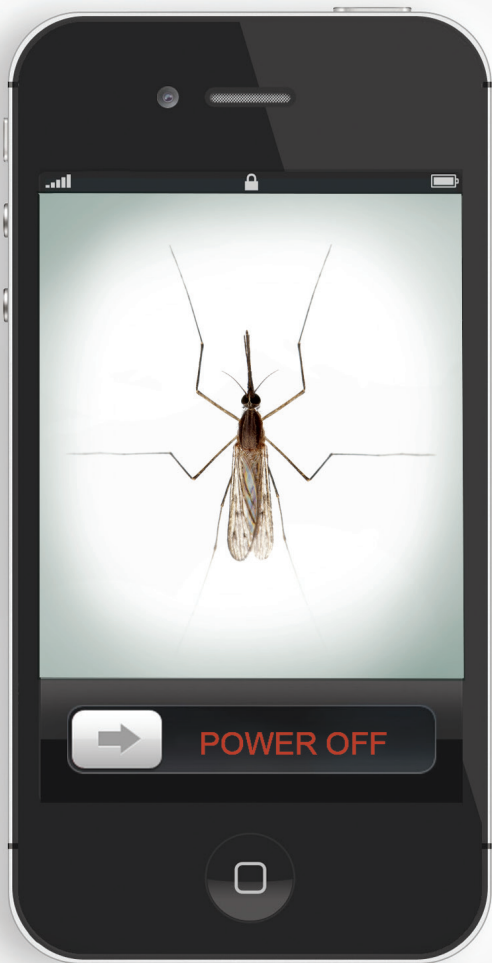
۸. تلفن همراه، مزاحم حضور قلب در نماز

- آیا هنگام نماز می‌توانیم گوشی تلفن را بی‌صدا یا خاموش کنیم؟

متأسفانه یکی از معضلات فعلی محافل مذهبی و به‌خصوص نمازهای جماعت، همین آهنگ‌های عجیب و غریبی است که هنگام نماز از گوشه و کنار مسجد بلند می‌شود و اندک حضور قلب نمازگزاران را هم بر باد می‌دهد؛ تاجایی که برخی از مساجد مجبور شده‌اند دستگاه‌های مختل‌کنندهٔ امواج تلفن همراه نصب کنند تا دست‌کم این دقایق

۱. سیدعلی خامنه‌ای، اجوبه الاستفتائات، سؤال ۱۱۲۵.

2. <http://makarem.ir/Question/ViewQuestion.aspx?lid=0&mid=198&CatID=703&GID=703>

POWER OFF

اندک نماز به آرامش بگذرد.

به‌هرحال، خواسته یا ناخواسته، گاه درحال نماز، گوشه‌مان زنگ می‌خورد. دراین‌صورت اگر گوشه در دست‌رسان بود و می‌توانستیم با اندک حرکت دست، آن را خاموش یا بی‌صدا کنیم، این حرکات مختصرِ بدن با صحت نماز منافاتی ندارد. اما گاهی پیش می‌آید که گوشه در دست‌رس نیست؛ مثلاً گوشه‌مان را کنار سجاده روی زمین گذاشته‌ایم و در وقت قیام، ناگهان گوشه به صدا درآمده است. آیا دراین‌حال می‌توانیم خم شویم و آن را خاموش کنیم؟

در اینجا دو صورت متصور است: یا فردا نماز می‌خوانیم یا به‌جماعت. در صورت اول، چنانچه برداشتن گوشه تلفن مصداق فعل کثیر نباشد که مبطل نماز است، می‌توانیم قرائت خود را قطع کنیم و بنشینیم و گوشه را ساکت کنیم تا مزاحم دیگران نباشد. برخی مراجع، کارهایی نظیر برداشتن کودک از زمین یا بر زمین گذاشتن او را به‌شرطی که به موالات نماز لطمه نزند، مبطل نماز ندانسته‌اند.^۱

اما اگر به‌جماعت نماز می‌خواندیم، باز دو حالت وجود دارد: یا این اتفاق در رکعت اول و دوم نماز رخ داده است یا در رکعت سوم و چهارم. اگر در رکعت اول و دوم بودیم، طبق نظر اکثر مراجع، خم‌شدن و برداشتن گوشه، چون مغایر با طمأنیه و آرامش بدن درحال قرائت است،

۱. روح‌الله خمینی، تحریر الوسیله، ترجمه اسلامی، ج ۱، قم: اسلامی، ۱۴۲۵، ص ۳۴۳.

صحیح نیست؛ زیرا در این دو رکعت، امامجماعت به نیابت از ما در حال قرائت است؛ مگر اینکه در حال قرائت، امامجماعت توقف کند و شما خم شوید و... . اما اگر در رکعت سوم و چهارم بودیم که خودمان مسئول خواندن تسبیحات اربعه هستیم، با همان شرط نماز فرادا، می‌توانیم ذکر را قطع و گوشی را خاموش کنیم و بعد ذکر را ادامه دهیم.

البته در این میان، برخی از مراجع به‌طور مطلق خاموش کردن گوشی تلفن را در هنگام نمازجماعت، مشروط به اینکه واقعاً اسباب مزاحمت زیاد برای مردم باشد، جایز دانسته‌اند.^۱